

Muistio

Projekti **Pennala–Virenojan osayleiskaava**
 Projekti nro **1510086092**
 Aihe **Aloituvvaiheen viranomaisneuvottelu MRL 66 §**
 Päivämäärä **27.9.2024**
 Aika **klo 9.33–10.50**
 Paikka **Teams**
 Koollekutsuja **Henna Leppänen**

Osallistujat **Anna-Kaisa Ahtiainen, Hämeen ELY-keskus**
Hannu Niukkanen, Hämeen ELY-keskus
Teppo Mehtonen, Hämeen ELY-keskus
Niina Ahlfors, Päijät-Hämeen liitto
Kaisa Torri, Päijät-Hämeen liitto
Satu Taivaskallio, Lahden museot
Esko Tikkala, Lahden museot
Suvi Lehtoranta, Orimattilan kaupunki
Kirsi Liukkonen-Hämäläinen, Orimattilan kaupunki
Raila Viljamaa, Päijät-Hämeen pelastuslaitos
Ari Holopainen, Päijät-Hämeen pelastuslaitos
Mika Rouhiainen, Päijät-Hämeen ympäristöterveys
Tiina Heikkilä, Ramboll Finland Oy
Henna Leppänen, Ramboll Finland Oy
Niko Mäkinen, Ramboll Finland Oy

Kokous 27.9.2024

Poissa **Rauno Penttinen, Hämeen ELY-keskus**
Elina Leukkunen, Uudenmaan ELY-keskus
Kari Setälä, Orimattilan kaupunki
Timo Tarkkala, Orimattilan kaupunki
Laura Puikkonen, Ramboll Finland Oy

Ramboll
 Niemenkatu 73
 15140 LAHTI

Tiedoksi **Osanottajat**
 Liitteet **Konsultin esitys**
Osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnos

P+358 20 755 611
 F+358 20 755 6201

1 Kokouksen avaus ja järjestäytyminen

- Avattiin kokous klo 9.33.
- Valittiin puheenjohtajaksi johtava asiantuntija Anna-Kaisa Ahtiainen Hämeen ELY-keskuksesta.
- Sihteerinä toimi suunnittelija Niko Mäkinen Ramboll Finland Oy:stä.
- Käytiin esittäytymiskierros.

2 Kaavahankkeen esittely

- **Hankekuvaus:**
 - Hankealueen koko noin 354 ha, josta aurinkopaneeleita asennetaan tai muuta rakentamista toteutetaan noin 330 ha:lle.
 - Aurinkovoimalan teho olisi noin 220 MW, ja arvioitu vuosituotanto 280 GWh.
 - Kulku olemassa olevaa tieverkostoa pitkin, uusia huoltoteitä. Liityntä Orimattilan sähköasemalle keskijännitemaakaapelein. Sähköasemalta liityntä 110 kV voimajohtoon sadan metrin mittaisella 110 kV maakaapelilla.

- Kaksi vaihtoehtoista perustamistapaa: ruuviperustus tai maanvarainen painovoimainen perustus. Voimala-alue tarkoitus aidata riista-aidalla, jossa lukittavat portit.
 - Hankkeen elinkaari noin 40 vuotta.
- **Pennala–Virenojan osayleiskaavan tavoitteet, suunnittelualue ja suunnittelutilanne:**
- YVA-tarveharkintaselvitys laadittu toukokuussa 2024.
 - Hankkeessa ei sovelleta YVA-lain mukaista YVA-menettelyä.
 - OAS laadittu, mutta ei vielä toistaiseksi hyväksytty.
 - Kaavoituksen tavoitteena mahdollistaa aurinkovoimalan rakentaminen enintään 350 hehtaarin suuruiselle alueelle (teho 220 MW, vuosituotanto n. 280 GWh). Lisäksi mahdollistetaan tarvittava huoltotiestö, sisäinen sähkönsiirto sekä maakaapelein toteutettava liityntä Orimattilan sähköasemalle. Luonnon- ja maiseman arvojen huomioiminen kaavatyön yhteydessä.
 - Yleiskaava on tarkoituksena laatia oikeusvaikutteisena siten, että aurinkovoimaloiden osalta yleiskaava voisi toimia rakennuslupien myöntämisen perusteena.
 - Sijainti Orimattilan kaupungissa, Pennalan ja Virenojan välissä, 7 km Orimattilan keskustasta pohjoiseen. Lahden keskusta 11 km suunnittelualueesta pohjois-luoteeseen. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 626 hehtaaria.
 - Käytiin läpi voimassa oleva maakuntakaavatilanne. Uuden maakuntakaavan laadinta vireillä. Voimassa olevassa maakuntakaavassa ns. ”valkoista aluetta”, pohjoisosassa taajamatoimintojen aluetta, pieneltä osin maaliikenteen aluetta ja energiahuollon aluetta. Pohjavesialueita kaksi. Voimajohto sekä parannettava voimajohto. Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeää aluetta. Ulkoilureitti välillä Orimattila–Lahti.
 - Käytiin läpi yleiskaavatilannetta. Kolme voimassa olevaa yleiskaavaa. Yleiskaavoissa pääosin M-alueita, etelässä maisemallisesti arvokasta peltoaluetta. Myös pientalovaltaisia asuntoalueita (AP). Merkinnät ja määräykset eritelty OAS:ssa.
 - Asemakaavojen osalta ei voimassa olevia asemakaavoja, lukuun ottamatta pientä aluetta pohjoisessa Lahdentien ja Pennalantien risteysalueella. Lähimmät asemakaavoitetut alueet sijaitsevat Pennalan logistiikka-alueen tuntumassa.
- **Selvitykset:**
- Jo laadittuja selvityksiä: mm. pesimälinnusto, liito-orava, nisäkkäiden lumijälkilaskennat ja arkeologinen inventointi.
 - Laadittavana edelleen luontoselvityksiä, joista ennakkotietoja saatavissa – jatkuvat osin vuoden 2025 puolelle.
 - Laaditaan lisäksi hulevesiselvitys, maisema- ja kulttuuriympäristöselvitys, hiilitaselaskelma, heijastusanalyysi.
 - Liito-oravan osalta ei löydetty laajoja, lajille sopivia elinympäristöjä. Voi toki liikkua hankealueella, mutta ei esiinny – puusto pääosin mäntyvaltaista talousmetsää.
 - Lumijälkilaskenta. Havaintoja eniten rusakosta. Muut lajit yleisiä ja runsaslukuisia eikä huomionarvoisia lajeja.
 - Arkeologinen inventointi. Löydetty kahdeksan uutta kiinteää muinaisjäännöstä.
 - Käytiin läpi alustavia ennakkotuloksia Luontoselvitys Metsäsen luontoselvityksistä. Osa selvityksistä jatkuu kautena 2025. Luontotyyppien osalta ei huomionarvoista lajistoa, esim. kangasvuokkoa. Pesimälinnuston osalta keskittymiä tietyillä pelloilla.
 - Saukko: Porvoonjoen varrelta jätöshavainnot, käyttää Porvoonjokea liikkumisreitteinä.

- Viitasammakko: lajia esiintyi parin kosteikon alueella – lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, ja siten huomioitavia.
- Kirjoverkkoperhonen: kaava-alueelta on löydetty lajille soveliaita maitikkakasvustoja, joissa toukat varttuvat. Toukkapussit inventoitu, ei havaintoja.
- Esiteltiin maisemaselvitystä varten otettuja nykytilakuvia ja kuvauspaikkoja.
- Käytiin läpi osallislista. Yleisötilaisuus järjestetään kaavan luonnosvaiheessa.
- Alustava aikataulu:
 - Aloitusvaihe / OAS syksyllä 2024.
 - Valmisteluvaihe/kaavaluonnos alkuvuodesta 2025.
 - Ehdotus loppuvuodesta 2025.
 - Hyväksymisvaihe alkuvuodesta 2026.

3 Viranomaisten näkemykset ja keskustelu

- Hämeen ELY-keskus:
 - OAS-luonnos on selkeä. Kuitenkin joitain täydennystarpeita: syytä huomioida oikeusvaikutukseton **Lahden seudun kaupunkiseutusuunnitelma** ja se, miten yleiskaava suhteutuu siihen.
 - **MRL 44 §:n soveltaminen yleiskaavatyössä.** Aurinkoenergiահankkeiden suunnittelua ja luvitusta ei ole nykyisessä lainsäädäntöjärjestelmässä vielä riittävässä määrin tunnistettu. MRL 44 §:ään käsillä olevassa hankkeessa suhtaudutaan ELY-keskuksen puolelta varauksella. Tiedossa ei hyväksyttyjä kaavoja, joissa MRL 44 §:ää olisi käytetty aurinkoenergiահankkeiden luvitukseen.
 - MRL 44 §:ää ei ole alun perin tarkoitettu aurinkovoimahankkeiden luvitukseen → hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu omakoti- ja paritalot ja muu pienimuotoinen asuinrakentaminen, ja mittakaavaltaan ja ympäristövaikutuksiltaan maaseudulle soveltuvaa työpaikka- ja palvelurakentamista.
 - Alueidenkäyttölain valmistelussa huomioidaan aurinkoenergiaa säätämällä mahdollisesti samanlainen pykälä kuin yleiskaavan käyttö tuulivoimalan rakennusluvan perusteena (MRL 77 §). Asia ratkeaa kuitenkin vasta lakivalmistelussa.
 - Hankkeen yhteydessä on syytä pysähtyä harkitsemaan, miten aurinkovoimakentät olisi tarkoitus yleiskaavan jälkeen luvittaa; miten kaavahanke etenee suhteessa lainsäädännön uudistukseen.
 - MRL 44 §:ää sovellettaessa selvitystarpeet yksityiskohtaisempia kuin tavallisissa yleiskaavoissa.
 - *Konsultti seuraa alueidenkäyttölain uudistusta. Tiedossa on, että MRL 44 §:ää ei ole alun perin tarkoitettu aurinkoenergian luvittamiseen. Otetaan huomioon kaavan ja selvitysten laatimisessa se, että kaavan pohjalta voitaisiin rakennusluvut myöntää. Tarkoituksena on ratkaista maankäyttö. Myös yleiskaavan jälkeisten suunnittelutarveratkaisujen mahdollisuus pidetään mielessä.*
 - OAS-luonnoksen vaikutusten arviointia kuvaavassa osiossa korostuu aurinkoenergia – huomioitava myös **muut kaavan tavoitteet ja maankäyttömuodot**. Suunnittelualueella on paljon **yhteensovitettavia arvoja** – keskiössä vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön.

- Syytä huomioida vireillä olevien muiden **kaavahankkeiden yhteisvaikutukset** ja tarkastella käsillä olevaa hanketta ja näitä muita hankkeita kokonaisuutena.
- **Luonnon osalta:** Alueella on useampia suuria hankkeita meneillään. Selvitysten tarkkuus ja laajuus täytyy olla sen mukainen, että rakennusluvitusta voidaan yleiskaavan tavoitteiden mukaisesti tehdä.
- Pihlajasuo suunnittelualueen keskiosissa. Onko tarkastettu, onko mahdollisesti **liito-oravalle** soveltuvaa aluetta? Kaavaluonnoksessa syytä tuoda tarkasti esille selvitysten laatiminen.
- Onko huomioitu **Haikulan lintualueeseen** kohdistuvat vaikutukset?
- **Viitasammakkolampi** pohjavesialueella: Onko hankkeella mahdollisesti vaikutuksia pohjaveden laatuun tai määrään? Huomioitava siten välillisiä vaikutuksia viitasammakon pohjavesivaikutteiseen elinympäristöön.
- **Lahokaviosammal** yleistymisestään huolimatta edelleen rauhoitettu laji, täytyy jälkikäteen tarkastella mahdollinen poikkeamislupatarve, mikäli paneeleita sijoitetaan sen kasvualueille.
- Myös **lepakoihin** kohdistuvat mahdolliset merkittävät vaikutukset syytä huomioida kaavatyössä.
- **Tarkemman pohjavesiselvityksen laatiminen** hankkeessa on tarpeen. Alueella sijaitsevat kaksi eri pohjavesialuetta sekä lähiympäristön pohjavedenotannot on huomioitava. Jatkosuunnittelussa tulee hankealueen itäosassa kiinnittää erityistä huomiota pohjavesiolosuhteiden selvittämiseen ja käytön aikaisten pohjavesivaikutusten arviointiin.
- **Hulevesien osalta:** hankkeessa ei riitä perinteinen tyypillinen hulevesiselvitys, mikäli yleiskaava laaditaan MRL 44 §:n mukaisesti – suunnittelualue on valtava, ja käsittää useita valuma-alueita. Mm. kuivatukset ja tulvaherkkyys huomioitava – hulevesisuunnitelman tulee vastata näihin ja ohjata rakentamista aurinkoenergiakenttien osalta asemakaavatasoisesti. Jos alueelle ei laadita asemakaavaa, vaan rakennusluvat myönnetään yleiskaavan perusteella, ei pitäisi puhua pelkästä hulevesisuunnittelusta. Valumavesien ohjausta tulee tarkastella laajemmin kuin tyypillisessä hulevesisuunnitelmassa (vrt. MRL:n hulevesipykälät asemakaavassa – vesilain luku 5 Ojitus asemakaava-alueiden ulkopuolella).
- Alueella useampia ojitusyhteisöjä; näitä huomioitava valumavesisuunnittelussa. Ojien kuivatushyötyalueille sijoittuvat alueet ovat automaattisesti ojitusyhteisön osakkaita, ja ojitusyhteisö päättää niille tulevasta kunnossapitovastuusta (kustannusosuudesta). Ilman asemakaavaa jokainen maanomistaja on erillinen osakas – asemakaava-alueella aluetta katsotaan yhtenä toimijana suhteessa ojitusyhteisöön, toimijaa edustaa tavallisesti kunta (vastuu hulevesien johtamisesta).
- Porvoonjokeen kohdistuvat vaikutukset – kuormitusta ei tulvaherkkään ja muutoinkin herkkään vesistöön saa aiheuttaa. Valuman Porvoonjokeen ei tule muuttua merkittävästi. Vesienhoidon toteutuminen, Porvoonjoki jo ennestään kuormitettu.
- Onko aurinkovoima-alue tulossa kauttaaltaan paneelikentiksi, onko huomioitu estevaikutuksia? Sekaan tarvitsisi aukkoja metsäisille alueille niin, ettei muodostuisi kokonaan ns. ”lukittua tilaa”. Useilla erillisillä kentillä muodostuisi paikkoja, jolloin eliöt helpommin pääsevät kiertämään tai läpäisemään. Ekologisten yhteyksien huomioiminen.
- Lähtökohtaisesti **akkuvarastoja ei tulisi sijoittaa pohjavesialueelle** → voi aiheuttaa vesilain mukaista lupatarvetta. Tällaisissa asioissa lausuntopyynnöt ELY-keskukselle.

- **Melontareitti ja liikuntareitin toteutettavuus** huomioitava virkistykseen osalta aurinkovoimakenttien suunnittelussa.
- Onko arvioitu **meluselvitystarvetta** invertterien ja muuntamojen osalta sekä työaikaisten melujen osalta? Joissain aurinkovoimahankkeissa melumallinnuksia on tehty. Vaikutukset arvioitava (kuinka lähelle invertterit ja muuntamot tulossa suhteessa nykyiseen ja tulevaan mahdolliseen asutukseen).
 - *Meluselvitystä ei tämän hetken arvioiden mukaan olla tekemässä. Tarvetta arvioidaan kuitenkin kaavaprosessin edetessä. Erillisen pohjavesiselvityksen tarve merkitään tiedoksi.*
- **Liikenteellisten vaikutusten arviointi** on syytä tehdä – keskiössä maantie 167. Aurinkovoiman tapauksessa liikenteelliset vaikutukset painottuvat rakentamisen aikaan. Mikäli alueelle osoitetaan asutusta, huomioitava sekä liikenteelliset että meluvaikutukset. Esimerkiksi hulevesien suunnittelussa on huomioitava, että maantien 167 kuivatusjärjestelmät toimivat myös jatkossa.
- **Maakuntakaava on ohjeena** yleiskaavaa laadittaessa. Mahdollisten poikkeavuuksien ja eroavaisuuksien perusteluihin tulee kiinnittää erityinen huomio. Maakuntakaavan ratkaisut ja keskeiset tavoitteet eivät saa vaarantua.

- Päijät-Hämeen liitto:
 - Kaupunkiseutusuunnitelman lisäämisestä OAS:iin – siinä ei ole osoitettu energia- tai kulttuuriympäristöalueita.
 - Pennala-Virenojan osayleiskaava-alueen raja-alue menee hieman nykyisen Päijät-Hämeen maakuntakaavan mukaisen **taajamatoimintojen alueen** päälle. Orimattilassa ei ole alueelle toistaiseksi osoitettu asumista, joten on hyvä tarkistaa vireillä olevassa maakuntakaavassa 2060 taajamatoimintojen aluetta nykytarpeiden ja hankkeen mukaiseksi.
 - Alueelle ei sijoitu luonnon ydinalueita eikä ekologisia yhteyksiä. OAS on liiton näkökulmasta laadittu hyvin, ja selvityslista on kattava.
 - **Maisema- ja kulttuuriympäristö.** OAS:iin voisi täsmällisemmin esittää, että hanke sijoittuu kahden maakunnallisen maiseman arvoalueen päälle, etelässä myös osittain maakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (MARY) alueelle. Voimassa olevassa maakuntakaavassa on samalla rasterilla osoitettu sekä ns. MARY-että maisema-alueet.
 - Museo on liiton toimeksiannosta laatinut **päivityksiä kulttuuriympäristöalueisiin**, uudet kuvaukset ovat valmistuneet, ja ne voidaan toimittaa konsultille.
 - Pennalan kulttuurimaiseman osalta – konsultti laatii maisema-alueen kuvauksen päivitystä.
 - **Ohjeellinen ulkoilureitti** – sen mahdollisuuksia on hyvä kaavan yhteydessä tarkastella.
 - Porvoonjoelle osoitettu **melontareitti** – umpeen kasvanut eikä nykytilassa sovellu melomiseen. Toki on mahdollista, että myöhemmin tullaan kunnostamaan. Ehdottomasti tulee pitää arvioinnissa kuitenkin mukana.

– Lahden museot:

- Alue sijoittuu kahdelle **maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle** (Pennala ja Virenoja) – eteläosalta pienesti myös **MARY-alueelle**. Eteläosassa on myös **paikallisesti arvokas rakennetun kulttuuriympäristön** alue.
 - Museo on antanut YVA-tarveharkintaan koskevaan asiaan lausunnon. Hankkeen vaikutukset kulttuuriympäristöön ennen kaikkea **maisemallisia ja kyläkuvallisia**. **Toteuttamiskelpoisuuden** arviointi – voimaloiden sijoittelu, voimaloiden maisemavaikutukset, mahdolliset **lieventämistoimenpiteet**.
 - Muutosta maisemassa tulee havainnollistaa riittävästi **havainnekuvilla**, myös rakennetun kulttuuriympäristön osalta.
-

– Orimattilan kaupunki:

- **Kaavojen ja rakentamisen osalta.** Alueelle on osoitettu asemakaavoitettavia alueita vanhoissa yleiskaavoissa. Tilanne on muuttunut vanhojen yleiskaavojen laatimisesta nykypäivään tultaessa. Nykyisten tavoitteiden valossa tiivistetään olemassa olevia keskuksia hyvien yhteyksien varrelle.
 - Vesihuoltolaitoksen kanssa on tarkasteltu alueen tilannetta. Kaupungin tavoitteena on, että Pennalan–Virenojan alueella vähennetään rakentamisen määrää suhteessa siihen, mitä nykyinen kaavatilanne sallisi asumisen osalta.
 - Mahdollistetaan jonkinlainen haja-asutuksen lisääminen, mutta ei osoiteta asemakaavoitettavia alueita. Vaikutukset on toki arvioitava.
 - **Ympäristönsuojelun osalta.** Aluetta tarkasteltava kokonaisuutena ottaen huomioon kaikki alueen hankkeet.
 - Porvoonjoen osalta: melontareitistä on tehty tarkemmat suunnitelmat ”Porvoonjoki eläväksi” -hankkeen yhteydessä. Esim. melontakartta löytyy Kirsi Liukkonen-Hämäläiseltä.
 - Porvoonjoki ei ole pelkästään melonnan kannalta tärkeä, vaan myös **kalastollisesti**. Porvoonjoen tilaa yritetään parantaa. Veden lämpötilaa ei saisi nostaa eikä kemiallista tilaa heikentää. Vesilain mukaisissa katselmuksissa on lisäksi korostettu, että kuivina aikoina Porvoonjokeen on saatava valunnalla riittävästi vettä.
 - Onko otettu huomioon Orimattilan kaupungin voimassa oleva **pohjaveden suojelusuunnitelma?** (Piirustus 13. Laaja vedenhankinnan kannalta tärkeä valuma-alue.) Tulisi selvittää, kuinka paljon paineellista pohjavettä alueella on? Alueen geologiaa ei ole tarpeeksi tutkittu. Mitä tahansa suunnitellaan, vaatii ehdottomasti ensin pohjavesiselvitystä.
 - **Rakentamisen aikaisia ja käytön aikaisia riskejä** on arvioitava. Hankkeen toteutuminen tarkoittaa puiden ja pintamaan poistoa, lisääntyvää liikennettä. Ympäristönsuojeluviranomainen luvittaa erilaisia toimintoja, joista aiheutuu tärinää, pölyä, huomattavaa liikennettä ja melua.
 - Erilaiset **öljyt** huolettavat myös. Muuntajat, akut – tulee tarkasti harkita, mihin niitä sijoitetaan. Huomioitava myös **muut kemikaalit** ja sammutusvedet, torjunta-aineet, ruosteenestoaineet sekä puhdistusaineet.
-

– Päijät-Hämeen pelastuslaitos:

- Pelastustoiminnan mahdollistamiseksi, jokaiselle voimalakentälle toteutettava **lähestymisreitit kahdesta eri suunnasta**. Voimalakentän **ympäriajomahdollisuus** 30 metrin päässä paneelikentästä.
 - Pennala alueena sijaitsee pelastuslaitoksen II-riskin alueella. **Toimintavalmiusaika** on tällä n. 10–14 min, mikä on syytä huomioida. Pennalassa erittäin huonosti sammutusvettä saatavilla → kaavoituksessa huomioitava, jokaisen lähestymisajoreitin varrelle **sammutusvesiasema**.
 - Ajovalylien tulee täyttää **pelastusteiden mitoitukset**. Jos voimalakenttä sijoittuu pohjavesialueelle, tulee arvioida ja suunnitella **sammutusjäteveden hallinta**.
 - Yhteys pelastusasioita koskeissa kysymyksissä Raila Viljamaahan tai Ari Holopaiseen.
-

– Päijät-Hämeen ympäristöterveys:

- Pohjavesi- ja hulevesikokonaisuudet on käsitelty kokouksen aikana hyvin. Meluasioihin tulee kiinnittää huomio, jos asumista osoitetaan liikenteen vaikutusalueille.
-

4 Jatkotoimenpiteet

- Selvityksiä laaditaan ja täydennetään. OAS täydennetään kokouksessa esiin nousseiden näkökohtien pohjalta – virallinen versio OAS:sta laitetaan jakeluun, kun se on hyväksytty. Kaava pyritään laittamaan vireille syksyn 2024 aikana.
- Toimitetaan muistio jakeluun.
- Erillisiä työneuvotteluita järjestetään tarpeen mukaan.

5 Kokouksen päättäminen

- Kokous päätettiin klo 10.50.